

Marek Jürgenson
Õiguskomisjoni esimees
Riigikogu
oiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie: 16.05.2022
Kuupäev digitaalallkirjas nr 1-8-2/22/19

Arvamus korra- ja lastekaitse seaduse, lastekaitse seaduse ja narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõule

Lp Marek Jürgenson

MTÜ Lastekaitse Liit tänab võimaluse eest esitada arvamus korra- ja lastekaitse seaduse, lastekaitse seaduse ja narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõule. Lastekaitse Liit, nii lastekaitse nõukogu kui ka uimastiennetuse valitsuskomisjoni liikmena, tutvus septembris 2021 kavandatava komisjoni ülesannetega ja andis kirjas Justiitsministeeriumile nõusoleku osaleda edaspidi ennetuse valitsuskomisjonis elik Ennetusnõukogus, järjekindlalt¹ rõhutades, et **uues komisjonis ei lahustuks lastekaitse nõukogu ülesanded.**

MTÜ Lastekaitse Liit hindab kõrgelt, et valdkonnaüleises ennetuses on prioriteetseks sihtrühmaks lapsed ja noored. Laste ja perede heaolu toetamine on ühiskonna jätkusuutlikkuse aspektist ülioluline, sest investeeringud mõjusatesse ennetustegevustesse toovad pikaajalist kasu lastele, peredele ja ühiskonnale ning on kulutulused. MTÜ Lastekaitse Liit on alati pidanud valdkondadeülest koordineeritud koostööd, sh ennetuses äärmiselt oluliseks², kuna see aitab kaasa erinevate osapoolte ühtsesse vaatesse tervikpildis ja võimaldab piiratud ressursside olukorras vahendeid optimaalselt kasutada (sh vältida dubleerimist). Kindlasti on vajalik teostada põhjalik valdkondlike sekkumistegevuste analüüs, et mõista, millised sekkumised on Eestis olemas, kuidas minna edasi. Valdkonnaüleline planeerimine aitab ressursse optimaalsemalt kasutada, kuid endiselt on vajadus ka valdkonnaspetsiifilise ennetuse järele.

Vajalik on valdkonnaülese ennetuse pikaajaline poliitikaüleline tegevusraamistik. Samas **tuleb meeles pidada, et ÜRO Lapse Õiguste Komitee on oma lõppjäreldestes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta (2017) teinud soovitud edasiseks toimimiseks³ (lisatud). Lastekaitse seaduse alusel Vabariigi Valitsuse poolt loodud lastekaitse nõukogu⁴**

¹ Sama seisukohata väljendas Lastekaitse Liit oma kolme valitsuskomisjoni korralduskomiteele 2020 mais esitatud arvamusel valdkonnaülese ennetuse põhimõtete kinnitamise kohta (kiri nr 1-8-2/20/12)

² Saar, H. (2019) Koolitus „Koostöös lapse heaks” toetab kohalikke koostöövõrgustikke. Sotsiaaltöö, 1, 85-88. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2019/03/Sotsiaaltöö_nr1_2019_85kuni88.pdf

³ Komitee arutas Eesti kombineeritud teist kuni neljandat perioodilist aruannet (CRC/C/EST/2-4) oma 2167. ja 2169. kohtumisel (CRC/C/SR. 2167 ja 2169), mis peeti 17. ja 18. jaanuaril 2017, ning võttis oma 2193. kohtumisel, mis peeti 3. veebruaril 2017. Lõppjäreldestes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta. ÜRO Lapse Õiguste Komitee. CRC/C/EST/CO/2-4. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.sm.ee/et/lapse-oigused-ja-heaolu-0>

⁴ Nõukogusse kuuluvad Lastekaitse Liidu, Eesti linnade liidu, Eesti maaomavalitsuste liidu, Eesti õpilasesinduste liidu ja Eesti noorteühenduste liidu esindajad, samuti ka haridus- ja teadusminister, kultuuriminister,

määras juhtministeeriumite nõusolekul 2018. aasta istungil vastutajad ÜRO Lapse Õiguste Komitee riigile esitatud lõppjäreldeste⁵ elluviimiseks⁶. Peatselt on riigil käes uue aruande esitamise tähtaeg (järgmise aruande peab Eesti esitama 19.11.2022.), **seega on enam kui oluline Eestile antud soovitude elluviimine ja vastav seire.**

Kolme valitsuskomisjoni korralduskomiteele 2020 mais esitatud arvamuses valdkonnaülese ennetuse põhimõtete kinnitamise kohta (kiri nr 1-8-2/20/12 lisatud käesolevale arvamusele) juhtis Lastekaitse Liit tähelepanu, et ÜRO Lapse Õiguste Komitee on oma lõppjäreldestes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta rõhutanud, et tervitatav on laste- ja perede arengukava 2012–2020 ja lastekaitse nõukogu moodustamine 2016. aastal, mille ülesanne on riikliku lastekaitse poliitika eesmärkide seadmine ja nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste koordineerimine. Siiski oli komitee mures selle üle, et osalisriigil puudub terviklik valdkondadevaheline lapse õiguste poliitika, mis tagaks, et kõik riiklikud poliitikad ja programmid vastavad konventsioonile. Seega soovitas ÜRO Lapse Õiguste Komitee, et Eesti tugevdaks lastekaitse nõukogu ministeeriumide ülest mandaati, et tagada nõukogule piisavad õigused kõigi konventsiooni rakendamise seotud tegevuste valdkondadele, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil koordineerimisel ning tagaks selle tõhusaks toimimiseks vajalike inim-, tehniliste- ja rahaliste vahendite olemasolu. Samuti arendaks terviklikku lastepoliitikat, mis hõlmaks kõiki konventsiooniga kaetud valdkondi ning kindlustaks eri valitsusasutuste vahelise koordineerimise ja vastastikuse täiendamise, ning et selle pinnalt arendataks välja strateegia koos rakendusosaga, mida toetaks piisav hulk inim-, tehnilisi- ja rahalisi vahendeid.

Lastekaitse Liit avaldas muret oma 2021 Välisministeeriumile esitatud arvamuses Eesti kolmandale üldisele inimõiguste perioodilisele ülevaatusel⁷, et oleme olukorras, kus lastekaitsealuse alusel Vabariigi Valitsuse poolt loodud lastekaitse nõukogu määras küll 2018. aasta istungil vastutajad ÜRO Lapse Õiguste Komitee riigile esitatud lõppjäreldeste elluviimiseks, kuid rohkem istungeid pärast seda paraku toimunud ei ole. Alates 2020 planeeritakse lastekaitse nõukogu kaotamist, samuti ei planeerita eraldi koostada laste ja perede arengukava, vaid integreeritakse teemad heaolu arengukavasse, mistõttu teemade paljususe tõttu võivad osad teemad seetõttu sootuks agendast välja jääda. Seega täpselt vastupidiselt sellele, mida ÜRO Lapse Õiguste Komitee oma soovitudes 2017. aastal positiivsena välja tõi.

Käesoleva eelnõu puhul rõhutab MTÜ Lastekaitse Liit jätkuvalt, et väga oluline on, et uues komisjonis ei lahustuks Lastekaitse nõukogu ülesanded. Samas avaldades heameelt, et LasteKS § 13 lõike 1 punktiga 3 lisatakse uuele ennetusnõukogule ülesanne seoses ÜRO lapse õiguste komitee poolt esitatud riigipõhiste soovitude ülevaatamise ja sellega seonduvate tegevuste koordineerimisega.

Lastekaitse Liit on Eesti võrdse kohtlemise võrgustiku liige ja esitas omalt poolt lapse õigusi puudutavad ettepanekud Eesti võrdse kohtlemise võrgustiku⁸ poolt koostatud 2020 ühisaruandes Eesti kolmanda üldise korralise ülevaatusel⁹ (alapeatükk lapsed ja noored).

justiitsminister, siseminister, rahandusminister ning Sotsiaalkindlustusameti ja Tervise Arengu Instituudi direktorid. Nõukogu esimees on sotsiaalkaitseminister, kelle vastutusalasse kuulub lastekaitsepoliitika koordineerimine.

⁵ Ibid. 3

⁶ Protokoll 15.06.2018 leitav: <https://www.sm.ee/et/lastekaitse-noukogu>

⁷ Vt lähemalt: https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2021/06/1-8-2-21-37_-Arvamus-Eesti-kolmas-uldine-inimoiguste-perioodiline-ulevaatusele.pdf

⁸ Liikmed: [Eesti Inimõiguste Keskus](#), [Eesti LGBT Ühing](#), [Eesti Noorteühenduste Liit](#), [Eesti Puuetega Inimeste Koda](#), [Eesti Vegan Selts](#), [Lastekaitse Liit](#), [Oma Tuba](#), [Eesti Üliõpilaskondade Liit](#), [Eesti Pagulasabi](#), [Naiste Tugi- ja Teabekeskus](#). Loe lähemalt: <https://humanrights.ee/teemad/vordne-kohtlemine/vordse-kohtlemise-vorgustik/>

⁹ Vaata lähemalt: <https://humanrights.ee/app/uploads/2020/12/UPR-EST-uus.pdf>

Lastekaitse Liidu poolt 2015. aastal koostatud ÜRO Lapse õiguste konventsiooni täiendavas aruandes (Eesti valitsusväliste organisatsioonide täiendused, kommentaarid ja ettepanekud) rõhutati, et kui siseriiklikud õigusaktid on suures osas konventsiooniga vastavuses, siis nende praktiline rakendamine seda alati ei ole¹⁰. Ka aastal 2022 tuleb paraku jätkuvalt sama tõdeda, olgu siis kõne all näiteks füüsilise karistamise pooldajate suur arv, teenuste ebapiisav kättesaadavus, tugispetsialistide vähesus, regionaalne ebavõrdsus, laste osalusega seonduv või elatise võlgnike jätkuvalt suurenev arv. Lapse õigusi puudutavad kitsaskohad ja lahendusettepanekud on esitatud eelpoolviidatud võrdse kohtlemise võrgustiku ühisaruandes (p.43-56).

Oluline on rääkida ennetusega tegeleva inimressursi piisavusest, mis on aastaid olnud suureks probleemiks nii lastekaitse kui ka tugiteenuste valdkonnas. Laste heaolu sõltub väga palju sellest kuidas on tagatud nende sotsiaalsed põhiõigused. Eesti regionaalne ebavõrdsus ja selle süvenemine on jätkuvalt suureks väljakutseks¹¹. Statistika ja erinevad uuringud osundavad ebavõrdsusele tervises, erinevustele mh teenuste, tugispetsialistide, huvihariduse jpm kättesaadavusel¹². Jätkuvalt on probleemiks lastekaitsetöötajate voolavus, ülekoormus, läbipõlemine. Kui ei ole piisavalt lastekaitsetöötajaid, satub ohtu laste heaolu tagamine omavalitsuses ja me ei saa rääkida tulemuslikust ennetustööst.

ÜRO Lapse Õiguste Komitee 2017. aastal tehtud lõppjäreldestes Eesti teise kuni neljanda perioodilise aruande kohta (lisatud käesolevale arvamusele) soovib muuhulgas kehtestada vajalikud määrused ja teha ka eelarvelised eraldised kehtivate seadusandlike meetmete, sealhulgas lastekaitseaduse tulemuslikuks rakendamiseks. Samuti soovib komitee, et osalisriik reguleeriks täiendavalt kohalike omavalitsuste kohustusi lastekaitsetöötajate ametikohtade loomise osas. Muuhulgas soovib komitee, et riik tugevdaks pingutusi konventsiooni levitamiseks ja viiks läbi regulaarseid koolitusi kõigile ametirühmadele, kes töötavad laste heaks või lastega, sealhulgas kohtunikele, ning kindlustaks, et konventsioon oleks kättesaadav lapsesõbralikus versioonis eesti ja vene keeles, ning integreeriks konventsioonialase õppe kõigi haridustasemetete õppekavadesse kuni kõrghariduseni.

Aastal 1991. aastal ratifitseeris Eesti Vabariik ÜRO Lapse õiguste konventsiooni, mille üheks põhiprintsiibiks on lapse parimatest huvidest lähtumine. Iga lapse puhul. Riigi igas otsuses.

Lapsed peavad riigile olema olulised ka nüüd ja praegu, mitte ainult tulevikus, täiskasvanuina – tööjõu ja maksumaksjatena¹³. Ei tohi unustada, et riik peab vastavalt ÜRO Lapse õiguste konventsioonis, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja lastekaitseaduses sätestatule igas otsuses esikohale seadma lapse huvid. Lapse õiguste tagamiseks ei piisa vaid seadusandlike

¹⁰ ÜRO lapse õiguste konventsiooni täiendav aruanne. (2015) MTÜ Lastekaitse Liit, Tallinn. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2016/02/%c3%9cRO-LAPSE-%c3%95IGUSTE-KONVENTSIOONI-T%c3%84IENDAV-ARUANNE.pdf>

¹¹ Kattai, K., Lääne, S., Noorkõiv, R., Sepp, V., Sootla, G., Lõhmus, M. (2019) Peamised väljakutsed ja poliitikasoovitused kohaliku omavalitsuse ja regionaaltasandi arengus. Analüüsi lõpparuanne. Tallinna Ülikool. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2014/11/L%C3%B5ppraport_V%C3%A4ljakutsed-ja-soovitused-KOV-ja-regionaalarengus_31.01.2019.pdf

¹² Puudega lastega perede toimetuleku ja vajaduste uuring 2017. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.epikoda.ee/puudega-lastega-perede-toimetuleku-ja-vajaduste-uuring-2017/>; aga ka <https://novaator.err.ee/603403/oigus-huviringides-osaleda-ei-ole-koigile-eesti-lastele-vordself-tagatud> ja https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/miinumelatis_lopparuanne.pdf

¹³ Üks laps toob täiskasvanuna riigile kokku keskmiselt üle ühe miljoni euro maksutulu, vt <http://riigitulu.ee/lapsed/index.html>

dokumentide kehtestamisest, vaja on ka toetavaid tegevusi ja olukorra muutust tervikuna (nn law in books → law in action).

Igakülgsel koostööle lootma jäädes ning edaspidi jätkuvalt valmis protsessi panustama.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Varje Ojala

MTÜ Lastekaitse Liit juhatuse liige